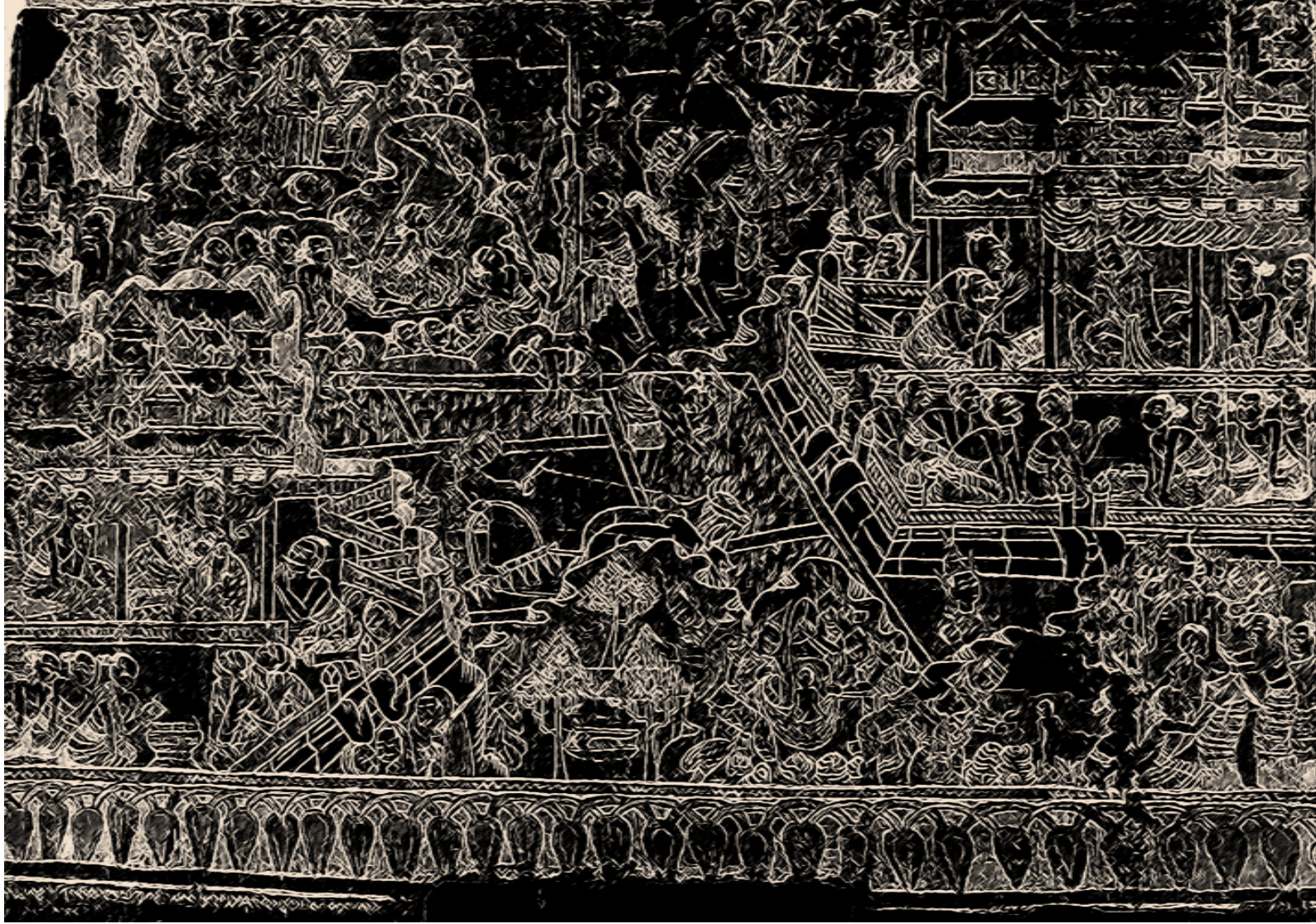

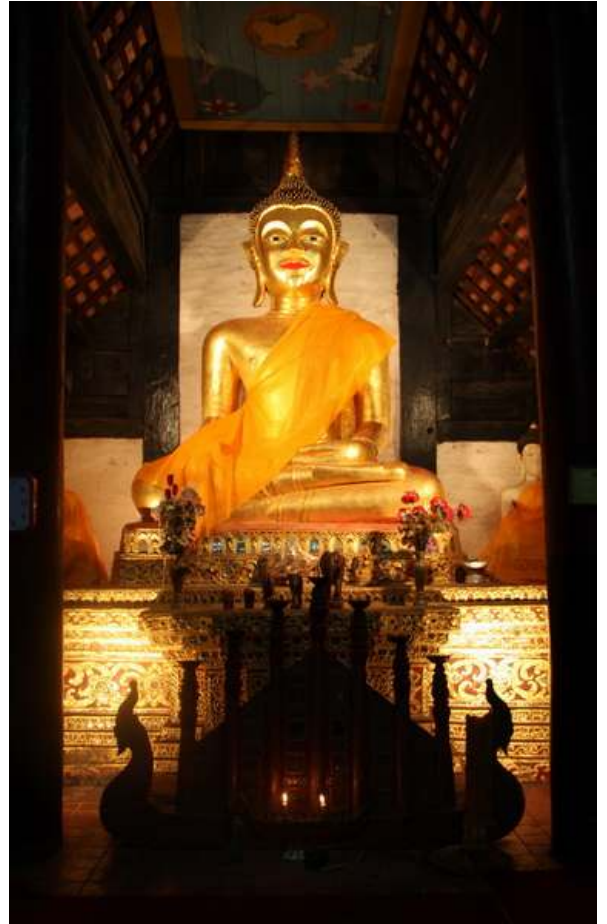
ขั้วต่อชนิดปลั๊กและขั้ว

เอกสารประกอบการสอนวิชาสถาปัตยกรรมไทย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

พระประธานภายในวิหารวัดป่าแดด

ทัศนศิลป์

วัฒนธรรมทัศนศิลป์นั้น จะพบเห็นในวัดวาอารามเป็นส่วนใหญ่ เช่นเดียวกับที่อื่นๆ ในล้านนาหรือแม้แต่ในภูมิภาคอื่นๆ ของไทย เพราะสังคมวัฒนธรรมของเราที่จะให้ความสำคัญพิถีพิถันกับการก่อสร้างวัดวาอารามมากกว่าเรือน เพราะเชื่อในอานิสงส์ผลบุญที่จะได้สั่งสมไว้ใช้ในภายหน้าหากได้สร้างวัดสร้างเจดีย์ การสร้างวัดวาอารามเสนาสนะจึงได้รับการร่วมมือร่วมใจ กำลังกายกำลังทรัพย์จากชาวบ้านมาก วัดในอดีตจึงเป็นตัวแทนหรือตัวชี้วัดความเจริญ ความมั่งคั่งของสังคมใดๆ เพราะวัดจะได้รับการพิถีพิถันทุ่มเทกำลังกายกำลังทรัพย์ของสังคมนั้นดังกล่าว วัดที่สวยงามใหญ่โตแสดงถึงความมั่งคั่งของผู้สร้าง รวมถึงการสร้างและถวายพระพุทธรูป ทั้งพระพุทธรูปปูนปั้น และพระพุทธรูปโลหะ

จิตรกรรมฝาผนังและลวดลายประดับ

งานจิตรกรรมในวัด ใช้เพื่อการประดับตกแต่งส่วนต่างๆ ของอาคารโบสถ์ วิหาร ได้แก่ ภาพฝาผนัง ลวดลายการเขียนสีหน้าบัน ลวดลายและภาพพิมพ์เสาและโครงสร้าง ภาพและลวดลายที่ใช้เขียนก็มีทั้ง ภาพพระพุทธรูปเจ้าและพุทธรูปประวัติ ภาพความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ จักรวาล ภาพผู้คนกับชีวิตประจำวัน หรือเหตุการณ์หรือตำนาน ลวดลายเทพและเทวดา สัตว์ต่างๆ ลายพันธุ์พฤกษา และลายสิริมงคล ตลอดจนภาพจากบทละครหรือวรรณคดี ความน่าสนใจของจิตรกรรมฝาผนัง นอกจากเรื่องราวที่เขียน เทคนิคและคุณค่าทางศิลปะแล้ว ส่วนประกอบของภาพเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นทิวทัศน์ บ้านเรือน ปราสาทราชวัง หรือวัดวาอาราม ตลอดจนการแต่งกาย เครื่องใช้ไม้สอย และวิถีชีวิต ล้วนสะท้อนให้เห็นอดีตในช่วงเวลาที่เขียนภาพเหล่านี้ได้ดี

จิตรกรรมที่เก่าแก่ที่สุดที่ค้นพบคือจิตรกรรมฝาผนังกรุเจดีย์วัดอุโมงค์ เป็นภาพอดีตพระพุทธรูปเจ้าประทับนั่งขัดสมาธิ แสดงปางมารวิชัย คือพระหัตถ์ขวาพาดอยู่เหนือพระชานุ สังฆาฏิพาดยาวลงมาถึงระดับพระนาภีแสดงว่ารับอิทธิพลสุโขทัยแล้ว พระพักตร์ พระศก และพระเมาลีเป็นแบบพระพุทธรูปแบบสิงห์หนึ่งหรือเชียงแสนรุ่นแรก

จิตรกรรมฝาผนังกรุเจดีย์วัดอุโมงค์

จิตรกรรมของล้านนา นักวิชาการแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ

1 งานในช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 - 21 เป็นงานในยุครุ่งเรืองของล้านนา แต่หลงเหลืออยู่น้อยมาก

2 งานในช่วงพุทธศตวรรษที่ 22 - 24 เป็นยุคตกต่ำของงานศิลปะในล้านนาเพราะปัญหาทางการเมือง เป็นช่วงที่ล้านนาตกอยู่ใต้อำนาจพม่า จึงมีงานศิลปะน้อยมาก

3 งานในช่วงพุทธศตวรรษที่ 25 เป็นยุคฟื้นฟูล้านนาหลังจากขับไล่พม่าออกไปได้อย่างเด็ดขาด และบ้านเมืองปราศจากสงครามใหญ่ๆ อีกทั้งมีการกวาดต้อนผู้คนจากเมืองต่างๆ เพื่อเข้ามาเป็นพลเมือง สร้างบ้านสร้างเมือง ทำให้ล้านนามีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพราะผู้คนที่ย้ายมาได้นำเอาวัฒนธรรมของตนเข้ามาผสมผสานกัน

จิตรกรรมส่วนใหญ่เป็นงานจิตรกรรมฝาผนัง เขียนไว้ตามผนังศาสนสถานซึ่งมักจะเป็นวิหารมากกว่าโบสถ์หรืออาคารประเภทอื่น และมักจะเขียนตามวัดหลัก ศูนย์กลางชุมชน ซึ่งมีจิตรกรรมที่มีคุณค่าอยู่หลายแห่งในล้านนา เช่น

จิตรกรรมฝาผนังวิหารลายคำ แสดงให้เห็นเรือนของชาวล้านนา

จิตรกรรมฝาผนังวิหารลายคำ วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจิตรกรรมฝาผนังที่เขียนขึ้นในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 25 เนื้อหาเป็นเรื่องราวในวรรณคดี 2 เรื่อง คือผ่น้ำด้านทิศเหนือเป็นเรื่องราวของสังข์ทอง เขียนโดยนายเจ๊กเส็ง จัดเป็นงานสกุลช่างเชียงใหม่ ส่วนผนังด้านทิศใต้เป็นเรื่องราวสุวรรณหงส์ เขียนโดยหนานโพธา จัดเป็นงานช่างฝีมือเลียนแบบศิลปะกรุงเทพระ็จ จิตรกรรมฝาผนังวิหารลายคำโดยเฉพาะเรื่องสังข์ทองนั้น ได้รับการยกย่องมากว่ามีความงดงาม ประณีตพิถีพิถันทั้งการออกแบบ การเขียน และการผูกเรื่องราว การจัดองค์ประกอบของภาพ มีจังหวะ ขนาดและสัดส่วนที่สวยงามลงตัว ภาพตัวละคร ชาวบ้าน สมจริง มีชีวิตชีวา ถ่ายทอดชีวิตประจำวันในยุคนั้นออกมาได้ดีเยี่ยม อาคาร บ้านเรือน ปราสาทราชวัง สามารถสะท้อนสภาพบ้านเมืองออกมาได้ดี

จิตรกรรมฝาผนังวิหารลายคำ เรื่องสังข์ทอง แสดงภาพเจ้าชายจากเมืองต่าง ๆ มาในพิธีเลือกคู่ของรจนา

จิตรกรรมฝาผนังวัดบวรศรีรัตนาราม เป็นงานจิตรกรรมฝีมืออันวิจิตรบรรจงของช่างท้องถิ่นล้านนา ในสมัยรัชกาลที่ 5 เรื่องราวที่เขียนเป็นเรื่องทศชาติชาดก สะท้อนเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น

จิตรกรรมฝาผนังวัดบวรศรีรัตนาราม จังหวัดเชียงใหม่

จิตรกรรมฝาผนังวัดอุโมงค์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจิตรกรรมที่เขียนบนผนังถ้ำหรืออุโมงค์ที่สร้างไว้ใต้ฐานเจดีย์ประธานของวัด เป็นภาพลายพันธุ์พฤกษาหรือลายเครือเถาตลอดทั้งผืน แม้ลายที่ใช้เป็นหลักคือลายดอกโบตั๋น ประกอบด้วยรูปลูกไม้ ใบไม้ นกหลายชนิดเช่น นกยูง นกกระยางและห่านป่า เป็นต้น ลักษณะเป็นการเขียนลายเพื่อตกแต่งผนัง โดยไม่มีเรื่องราว เพราะเขียนเป็นลายซ้ำๆกันต่อเนื่องไปคล้ายลายผ้า ถือเป็นงานจิตรกรรมในช่วงยุคทองของล้านนา

จิตรกรรมฝาผนังอุโมงค์ วัดอุโมงค์

จิตรกรรมฝาผนังวัดป่าแดด จังหวัดเชียงใหม่ จิตรกรรมวิหารวัดป่าแดด เขียนโดยช่างไทใหญ่ มีอายุในช่วงเดียวกับวัดพระสิงห์และวัดบวรนครหลวง เรื่องราวที่เขียนมีทั้งพุทธประวัติและเวสสันดรชาดก วิชรบัณฑิตชาดกและจันทคาชชาดก มีลำดับการเขียนที่แทรกเรื่องกันมา ไม่ได้เขียนต่อเนื่องให้จบทีละเรื่อง สีและการใช้สีของช่างโดดเด่น ไม่เหมือนที่อื่น เพราะหม่นทวนไม่รุนแรง เลือกสีที่กลมกลืนไม่ฉูดฉาด ระบายด้วยความบรรจง

จิตรกรรมฝาผนังวัดป่าแดด แสดงให้เห็นวิถีชีวิต ทั้งการทำนา การปกครองและการเกี่ยวพาราฮี รวมทั้งพุทธประวัติ

จิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน เป็นจิตรกรรมที่มีชื่อเสียงที่สุดของจังหวัดน่าน สันนิษฐานว่าเขียนโดยช่างพื้นเมืองชื่อบัวผัน เดวิด เค ้วยอาจสันนิษฐานว่าน่าจะเขียนในช่วงระหว่างพ.ศ.2410 – 2431 แต่ไม่มีหลักฐานยืนยัน เพราะในพงศาวดารที่กล่าวถึงการบูรณะวัดพ.ศ.2410 – 2417 ก็ไม่ได้กล่าวถึงจิตรกรรมฝาผนัง เรื่องราวที่เขียน เป็นชาดก ตำนานพื้นบ้าน แต่สะท้อนถึงสภาพบ้านเมืองและเหตุการณ์ต่างๆในช่วงเวลานั้น

จิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์

จิตรกรรมฝาผนังวัดหนองบัว

จิตรกรรมฝาผนังวัดหนองบัว จังหวัดน่าน เป็นภาพจิตรกรรมรุ่นเดียวกับจิตรกรรมที่วัดภูมินทร์และน่าจะเขียนโดยช่างคนเดียวกัน คือ บัวผันแต่คงจะเขียนขึ้นก่อนที่วัดภูมินทร์หลายปี

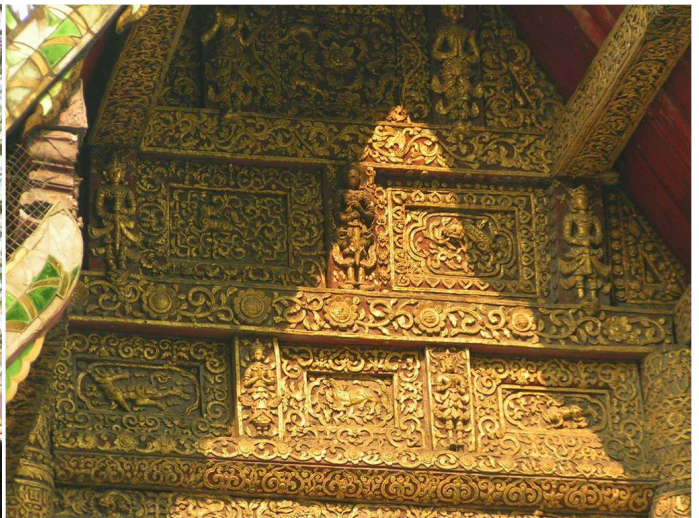

ลายฝาผนังที่หอไตรวัดป่าแดดเขียนไว้ภายนอกเป็นลายพันธุ์พฤกษา

ลายคำที่ผนังด้านหลังพระประธานวิหารลายคำ

ลวดลายประดับอาคารโบสถ์วิหาร มีการทำหลายลักษณะ คือเป็นลายคำ ลายรดน้ำ ลายเขียนสี ไม้แกะสลัก และปูนปั้น แม้หน้าบันไม้ ลานนาก็ใช้งานปูนปั้นบนพื้นไม้ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะถิ่น ลักษณะลวดลายที่ใช้จะใช้ลายหลายประเภท ได้แก่ ประเภทสัตว์ ต่างๆส่วนใหญ่เป็นสัตว์หิมพานต์ ลายเทพเทวดาต่างๆ ลายพันธุ์พฤกษา และลวดลายประเภทสิริมงคล แต่ส่วนใหญ่จะใช้ลายพันธุ์พฤกษา ประกอบกับลายสัตว์ และมักไม่ใช้ลายประดิษฐ์แบบภาคกลาง เว้นแต่อาคารบางหลังที่ได้รับอิทธิพลมาในยุคหลัง

หน้าบันไม้วิหารวัดดงแขกเหนือ

หน้าบันไม้ปูนปั้นวิหารวัดสำเภา

ลายรดน้ำที่บานประตูอุโบสถสองสงฆ์

การประดับอาคารด้วยลายคำจะพบมากที่สุด ด้วยเทคนิคฉลุกระดาษเป็นลวดลายแม่แบบ ทาบแม่แบบกับผนังแล้วปิดทองลงไปตามช่องฉลุ ก็จะได้ลายตามต้องการ แล้วทาบแม่แบบส่วนต่อไปทำซ้ำกันไปจนเต็มพื้นที่ที่ต้องการ บางแห่งอาจเพิ่มความคมชัดของลายด้วยการตัดเส้นรอบลาย หรือเพิ่มรายละเอียดของลายด้วยเส้น

ส่วนลายรดน้ำนั้นพบน้อยกว่ามากในล้านนา กรรมวิธียุ่งยากใช้เวลาและความประณีตมากกว่า เทคนิคเดียวกับภาคกลาง คือการเขียนลายด้วยน้ำยา ปิดทองทับ แล้วล้างออกด้วยน้ำทองส่วนที่ปิดบนน้ำยาจะหลุดออก ส่วนทองที่ปิดบนพื้นจะติดอยู่ เกิดเป็นลวดลายขึ้นตามต้องการ มักใช้กับพื้นที่ที่ต้องการเน้น เช่นบานประตู หรือหีบธรรม

ประติมากรรม

สัตว์หิมพานต์

ในวัฒนธรรมล้านนา ซึ่งเป็นรากวัฒนธรรมอินเดีย อาคารและสถานที่นิยมทำรูปประติมากรรมเป็นปูนปั้นเป็นรูปสัตว์ในหิมพานต์ต่าง ๆ เช่นที่ประตูทางเข้าวัด ชุมประตู่ เป็นสัตว์ประเภทสิงห์เช่น สิงห์หรือราชสีห์ คชสีห์ นาค โดยเฉพาะด้านหน้าวัด และด้านหน้าโบสถ์วิหารตรงทางขึ้น รวมถึงส่วนที่ราวบันไดทางเข้าสู่อาคารโบสถ์วิหารในบางหลังบางแห่ง

สิงห์หน้าวัด

สิงห์หน้าวิหาร

สิงห์ ความนิยมในการประดับประตูทางเข้าวัดด้วยสิงห์ปูนปั้นในล้านนาคือ มีมากกว่าในภูมิภาคอื่นของไทย เป็นความนิยมที่เชื่อว่าเป็นอิทธิพลจากพม่า ซึ่งความนิยมนี้ในพม่ามีตำนานที่มาจากความเชื่อเรื่อง สิงห์คายนาง ที่เล่าสืบต่อกันมาว่า ครั้งหนึ่งสิงห์ได้จับธิดาเจ้าเมืองซึ่งกำลังตั้งครรรภ์ไปกักขังไว้ในถ้ำในป่า เลี้ยงดูจนนางให้กำเนิดบุตรชาย สิงห์ก็ได้เลี้ยงแม่ลูกนี้จนบุตรชายเติบโตขึ้น มีกำลังวังชาจึงฆ่าสิงห์ตัวนั้นตายและพาแม่กลับเมือง จนบุตรชายได้ขึ้นครองเมืองต่อจากบิดา จนวันหนึ่งเกิดความสำนึกขึ้นว่าสิงห์นั้นนับเป็นผู้มีพระคุณเพราะได้เลี้ยงดูจนเติบโตใหญ่ จึงต้องการบูชาพระคุณสิงห์ และเป็นการถ่าบายบาปที่ฆ่าสิงห์ตาย จึงทำปูนปั้นรูปสิงห์หัวเป็นเทวดาขึ้นไว้เพื่อไว้กราบไหว้ ต่อมาจึงปรับเปลี่ยนเป็นรูปสิงห์เหมือนปัจจุบัน ความนิยมแพร่หลายออกสู่ชาวพม่า จึงนับถือสิงห์และสร้างรูปไว้ตามประตูเป็นการแสดงความเคารพ

บ้างเชื่อว่า เพราะสิงห์หรือราชสีห์เป็นสัตว์มีอำนาจมาก สร้างไว้ตรงทางเข้าเพื่อปกป้องรักษาวัดหรือวิหารหรือเจดีย์ ช่วยสืบทอดพระศาสนาให้ยืนยาวนานต่อไป นอกจากสิงห์แล้ว ยังมีการใช้รูปสัตว์หิมพานต์จำพวกสิงห์อื่น ๆ เช่น คชสีห์ เหมราช ฯลฯ ด้วย

นาค ความนิยมใช้นาคในประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาพบมากในล้านนาและของไทย เช่นการเรียกผู้ที่กำลังจะอุปสมบทว่า นาค และการใช้นาคในงานจิตรกรรม ประติมากรรม นั้น สืบเนื่องจากความเชื่อและตำนานเกี่ยวกับพุทธประวัติที่กล่าวว่า ครั้งหนึ่งในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ทรงห้ามไว้มิให้สัตว์เดรัจฉานบวช แต่นาคซึ่งเป็นสัตว์เดรัจฉาน มีความศรัทธาในพุทธศาสนาต้องการจะบวชเป็นภิกษุ นาคซึ่งมีฤทธิ์ สามารถแปลงร่างเป็นมนุษย์ได้ จึงแปลงร่างเป็นมนุษย์มาขอบวช และได้บวชตามประสงค์ อยู่มาวันหนึ่งมีภิกษุอื่นมาพบว่าท่านเป็นนาคแปลงร่างเป็นมนุษย์มาบวช เพราะนาคไม่สามารถคงรูปมนุษย์ได้ในเวลาอันอนหลับ ร่างจะคืนรูปเป็นนาค เมื่อถูกจับได้จึงต้องลาสิกขาบทตามพระวินัย นาคจึงทูลขอต่อพระพุทธองค์ขอให้ท่านได้มีส่วนในศาสนาสืบต่อไป และพระพุทธองค์ทรงอนุญาต จึงเกิดเป็นประเพณีสืบต่อกันมาว่า เมื่อกุลบุตรต้องการจะอุปสมบท ก็ให้เรียกผู้นั้นว่า นาค และเมื่อเข้าพิธีบวช ก็จะเรียกว่าเป็นการบวชนาค

บันไดนาคทางขึ้นสู่วัดป่าแดด จากโลกมนุษย์ขึ้นสู่วสวรรค์ ? / จิตรกรรมฝาผนัง ภาพพระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์โดยบันไดนาค

ประเพณีการสร้างรูปนาคเป็นราวบันไดทางเข้าวัด หรือขึ้นวิหารเนื่องจากความเชื่อว่า นาคเป็นตัวเชื่อมระหว่างโลกทั้งสาม คือโลกมนุษย์ สวรรค์ และนรก ดังที่ปรากฏในจิตรกรรมพุทธประวัติในครั้งที่พระพุทธองค์เสด็จไปโปรดพระมารดาที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ นาคได้ทอดกายเป็นทางให้พระพุทธองค์เสด็จ บางแห่งเขียนเป็นบันไดนาค บางแห่งก็เขียนแต่ตัวนาค ความเชื่อนี้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบตกแต่งอาคารโบสถ์วิหารที่ถูกสมมุติให้เป็นสวรรค์ เพราะถือการเข้าไปปฏิบัติธรรมหรือพิธีกรรมในอาคารโบสถ์วิหารก็เสมือนได้ขึ้นสวรรค์ การตกแต่งอาคารเหล่านี้หลายประการจะเป็นแนวทางที่บอกถึงสิ่งเหล่านี้ เช่น การแขวนกระดิ่งเข้ากับอาคาร การเรียกกำแพงเตี้ยที่ล้อมอาคารนี้ว่ากำแพงแก้ว ล้วนแต่เป็นการทำให้เป็นอย่างอาคารปราสาทบนสวรรค์ชั้นฟ้าที่ปรากฏในคำบรรยายในหนังสือไตรภูมิพระร่วง ดังนั้น การก้าวขึ้นสู่อาคารโบสถ์วิหารจึงเสมือนการก้าวจากโลกมนุษย์สู่โลกสวรรค์ นาคจึงมีบทบาทในการเชื่อมโลกทั้งสองตรงนี้ บันไดทางขึ้นโบสถ์วิหารจึงนิยมทำราวบันไดเป็นรูปนาคดังที่ปรากฏในจิตรกรรมพุทธประวัติครั้งที่พระพุทธองค์เสด็จลงจากสวรรค์ดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ความเชื่อและประเพณีที่ทำราวบันไดให้เป็นบันไดนาค เป็นอิทธิพลที่รับมาจากภาคกลางในภายหลัง ประเพณีดั้งเดิมของล้านนา นั้น ราวบันไดจะทำเป็นแบบหางวันดังที่วิหารวัดทุ่งอ้อ หรือโบสถ์วัดบ้านทัพ ซึ่งประเพณีการทำเป็นรูปหางวันนี้เป็นแบบเดียวกับพม่า อาจมีรูปแบบรายละเอียดที่แตกต่างกันบ้างตามพื้นที่และมีมือข้าง

ราวบันไดนาคหรือสิงห์นี้ นิยมทำ “มกร” หรือ “เบญจลักษณ์” ด้วย เพราะต้องการสื่อถึงเรื่องราวตามความเชื่อเกี่ยวกับความไม่รู้ หรือความโกรธ ความหลงที่นำไปสู่ความรู้ คือตัวนาคที่คายหรือหลุดพ้นออกมา “มกร” นี้เป็นสัตว์ที่มีหน้าตาคล้ายจะเข้ รูปร่างยาวเช่นเดียวกับนาค แต่มีขา กำลังคายนาค มักเรียกรวมกันว่า “มกรคายนาค” พบทั้งมกรคายนาคและมกรคายสิงห์

มกรคายสิงห์หน้าวิหารวัดป่าแดด

มกรคายนาคที่ทางขึ้นวิหารวัดเจดีย์หลวง

ช้าง ความนิยมใช้ช้างกับพุทธศาสนาเป็นอิทธิพลที่รับมาจากสุโขทัย พบทั่วไปในล้านนา คติที่ใช้ช้างเพราะช้างเป็นสัตว์ใหญ่ มีพลัง ใช้งบรทุกอย่างได้มาก จึงนำมาใช้กับศาสนสถาน เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการค้าจนศาสนา ส่วนใหญ่จะใช้กับเจดีย์

ช้างรอบเจดีย์หลวง

ช้างรอบพระธาตุช้างค้ำ

งานปูนปั้นรูปตัว “มอม” สัตว์หิมพานต์รูปร่างคล้ายแมงกับลูกสิงโตหรือตุ๊กแก มีสี่ขา บ้างก็ว่าเป็นอิทธิพลจีน คือเป็นตัวมังกรจีนปนอยู่ นิยมทำกันบริเวณทางเข้าอาคารวิหารในล้านนา พบทั่วไปในตัวเมืองเชียงใหม่และล้านนา

ตัวมอมหรือสิงห์มอม

พระพุทธสิหิงค์ พระพุทธรูปสำคัญของล้านนา

พระพุทธรูป

ศิลปะของการสร้างพระพุทธรูปที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านนา มีความงดงาม คือพระพุทธรูปสมัยเชียงแสนรุ่นแรก ที่เรียกกันว่า “สิงห์ ๑” ซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย นั่งขัดสมาธิเพชรคือนั่งขาไขว้ขัดกันเห็นฝ่าพระบาททั้ง 2 ข้าง พระวรกายอวบอ้วน พระอุระอูม พระพักตร์สั้นกลม พระโอษฐ์เล็กและยิ้มเล็กน้อย พระรัศมีรูปบัวตูมหรือเป็นลูกกลม ชายผ้าสังฆาฏิสั้น เห็นพระอุระ ปลายแตกเป็นริ้วและบางแนบเนื้อ พระพุทธรูปสำคัญ เช่น พระพุทธสิหิงค์ พระประธานในวิหารลายคำ วัดพระสิงห์

พระพุทธรูปล้านนาสมัยเชียงแสนรุ่นต่อมา เรียกว่า “สิงห์ ๒” มีลักษณะที่ผสมผสานศิลปะสุโขทัย เพราะได้รับอิทธิพลมากับการเผยแพร่ศาสนาจากสุโขทัย ลักษณะเฉพาะคือ ปางมารวิชัย ขัดสมาธิราบคือนั่งขาทับกัน เห็นฝ่าพระบาทข้างเดียว พระวรกายเพรียวขึ้น พระพักตร์รูปไข่ พระรัศมีเป็นเปลวไฟ ชายผ้าสังฆาฏิยาวลงมาเลยพระอุระ ส่วนพระพุทธรูปสมัยเชียงแสนรุ่นหลัง เรียกว่า “สิงห์ ๓” แพร่หลายทั้งในล้านนาและล้านช้าง เนื่องจากล้านนาและล้านช้างมีความสัมพันธ์กันในสมัยพระไชยเชษฐาแห่งล้านช้าง มีอิทธิพลอยุธยาปรากฏอยู่ มีลักษณะเฉพาะที่เปลี่ยนแปลงจากสมัยที่สองหรือ “สิงห์ ๒” คือ ชายผ้าสังฆาฏิยาวลงมาจนถึงพระนาภี พระวรกายและพระพักตร์ยาวเพรียวขึ้นอีก พระรัศมีเป็นเปลวไฟ เม็ดพระศกเล็กเป็นตุ่มแหลม

สิงห์ ๒

พระเจ้าแก้วคือ “สิงห์ ๓”

ลวดลายปูนปั้นประดับอาคารประเภทประติมากรรมนูนต่ำที่มีชื่อเสียงของล้านนาคือ ลายเทวดาหรือเทพพนมและสัตว์หิมพานต์รอบหอไตรวัดพระสิงห์ และลายปูนปั้นผนังด้านนอกของเจดีย์เจ็ดยอด วัดเจ็ดยอด ที่ทำเป็นรูปเทวดานั่งขัดสมาธิเพชรพนมมือ และยืนพนมมือ แต่งองค์ด้วยเครื่องแต่งกายที่วิจิตรงดงาม และยังปรากฏอิทธิพลจีนที่ลายประจำยามดอกสี่กลีบ ก้ามปูสะบัดปลายเป็นเปลวแบบจีนราชวงศ์เหม็ง และลายบัวคอเสื้อที่รับบัวหัวเสาที่เป็นลายกนกม้วนปลายแบบราชวงศ์หรงวน

หอไตรวัดพระสิงห์

เจดีย์เจ็ดยอดวัดเจ็ดยอด

ซุ้มประตูวัด หรือซุ้มประตูเขตพุทธาวาสนิยมใช้ลวดลายปูนปั้นที่ผสมผสานประติมากรรมนูนต่ำกับลอยตัว ลวดลายที่ใช้มักเป็นลายพันธุ์พฤกษากับลายสัตว์ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้สัตว์ในหิมพานต์ ซุ้มประตูที่มีชื่อเสียงด้านลวดลายตกแต่งเช่น ซุ้มประตูวัดพระธาตุลำปางหลวง ที่ประดับด้วยลายปูนปั้นที่แสดงอิทธิพลทวารวดีตอนปลาย(มอญโบราณ) ซุ้มประตูวัดไหล่หินหลวง ในเขตจังหวัดลำปาง

ซุ้มประตูวัดพระธาตุลำปางหลวง

ซุ้มประตูวัดไถ่หินหลวง

ทัศนศิลป์ในวัฒนธรรมล้านนาพัฒนาต่อเนื่องยาวนาน ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมขiangเคียงเข้ามาผสมผสาน แต่ช่างพื้นถิ่นก็นำมาปรับใช้ตามบริบทของตัวเองจนเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นที่ควรค่าแก่อนุรักษ์สืบทอดต่อไป และแม้ในอดีต งานทัศนศิลป์อันประณีตบรรจงเหล่านี้จะเกิดขึ้นกับศาสนสถานเป็นส่วนใหญ่ตามเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ช่างล้านนาในปัจจุบันก็ได้นำเอามรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ไปปรับใช้กับอาคารหรือสิ่งของเครื่องใช้ประเภทต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง ปรับใช้ให้เข้ากับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามเวลา ต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ต่อไปให้ยืนยาว แต่ความเข้าใจในงานและความเชื่อต่างๆ สิ่งมงคล – อัปมงคลทั้งหลาย ตลอดจนความเหมาะสมหรือถูกต้องตามประเพณีก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ควรเรียนรู้ให้เข้าใจ เพื่อให้การสืบทอดวัฒนธรรมเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่บิดเบือนหรือสร้างความเข้าใจที่ผิดพลาดต่อลูกหลานภายหน้า

บรรณานุกรม.

- ชัยยศ อิชฎิวรพันธ์ ภาณุพงษ์ เลหาสม. 2543. *วิหารลายคำ วัดพระสิงห์ สถาปัตยกรรมและจิตรกรรมฝาผนัง*. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์ตรีวิณ.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล, ม.จ.. 2539 (พิมพ์ครั้งที่ 11). *ศิลปะในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สันติ เล็กสุขุม. 2538. *หริภุญชัย – ล้านนา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- เสนอ นิลเดช. 2539 (พิมพ์ครั้งที่ 2). *ศิลปะสถาปัตยกรรมล้านนา*. กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาการพิมพ์.

ชื่อ	สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี
ตำแหน่ง	อาจารย์
ที่ทำงาน	สาขาสถาปัตยกรรม คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่
การศึกษา	สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต ม.ศิลปากร สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (สถาปัตยกรรมไทย) ม.ศิลปากร.